

**Tarımsal Ekonomi ve Politika
Geliştirme Enstitüsü**

Ürün Raporu MERCİMEK 2021

**TARIMSAL EKONOMİ VE POLİTİKA GELİŞTİRME
ENSTİTÜSÜ
TEPGE**

**Ürün Raporu
MERCİMEK
2021**

Hazırlayan

**Zarife Nihal GÜLAÇ
Ziraat Yüksek Mühendisi
Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü**

TEPGE YAYIN NO: 341

ISBN: 978-605-7599-90-2

**© TEPGE
Her Hakkı Saklıdır.**

AĞUSTOS/2021

İletişim:

T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Bulvarı 06800
Çankaya/ANKARA

Telefon: 0312 287 5833

Faks: 0312 287 5854

Bu rapor TEPGE'nin izni olmadan kısmen veya tamamen basılamaz, çoğaltılamaz veya elektronik ortama taşınamaz. Raporun bilimsel ve hukukî sorumluluğu yazara aittir.

Kapak sayfasında kullanılan fotoğraf Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından düzenlenen
“ 2018 yılı Tarım ve İnsan Fotoğraf Yarışması ” na aittir.
(<http://www.tarimormaninsan.com/img/10-tarim-ve-insan-fotograf-yarismasi/genel/400/birincilik-odulu-mehmet-yikilmazsoy.jpg>)

İÇİNDEKİLER

İçindekiler.....	İ
Tablolar Listesi.....	İi
Şekiller Listesi.....	İii
1. Giriş.....	1
2. Dünyada Durum	1
2.1. Dünyada Mercimek Ekim Alanı	1
2.2. Dünyada Mercimek Üretimi.....	2
2.3. Dünya Mercimek Verimi	3
2.4. Dış Ticaret	4
2.4.1. İthalat.....	4
2.4.2. İhracat.....	5
3. Türkiye’de Durum.....	7
3.1. Türkiye’de Mercimek Ekim Alanı	7
3.2. Türkiye’de Mercimek Üretim Miktarı	9
3.3. Türkiye’de Mercimek Tüketimi	10
3.4. Dış Ticaret	11
3.4.1. İthalat.....	11
3.4.2. İhracat.....	12
3.6. Türkiye’de Mercimek Destekleme Politikaları	14
3.8. Mercimek Girdi Pariteleri	14
4. Genel Değerlendirme	15
Ek Tablolar.....	16
Kaynaklar	30

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Ülkelere göre dünya mercimek ekim alanı (bin ha).....	1
Tablo 2. Ülkelere göre dünya mercimek üretimi (bin ton).....	2
Tablo 3. Ülkelere göre dünya mercimek verimi (kg/da).....	3
Tablo 4. Ülkelere göre dünya mercimek ithalatı (bin ton).....	4
Tablo 5. Ülkelere göre dünya mercimek ihracatı (bin ton).....	5
Tablo 6. Önemli üretici ülkelerde mercimek üretici fiyatları (\$/ton).....	6
Tablo 7. Türkiye mercimek denge tablosu (bin ton).....	7
Tablo 8. İllere göre Türkiye kırmızı mercimek ekim alanları (bin da).....	8
Tablo 9. İllere göre Türkiye yeşil mercimek ekim alanları (bin da).....	8
Tablo 10. İllere göre Türkiye kırmızı mercimek üretimi (bin ton).....	9
Tablo 11. İllere göre Türkiye yeşil mercimek üretimi (bin ton).....	10
Tablo 12. Türkiye mercimek tüketimi.....	11
Tablo 13. Ülkelere göre kırmızı mercimek ithalatı (ton).....	11
Tablo 14. Ülkelere Göre Kırmızı Yeşil Mercimek İthalatı (ton).....	12
Tablo 15. Ülkelere göre Türkiye kırmızı mercimek ihracatı (ton).....	12
Tablo 16. Ülkelere göre Türkiye yeşil mercimek ihracatı (ton).....	13
Tablo 17. Türkiye Mercimek Fiyatları (TL/kg).....	13
Tablo 18. Verilen Destekler (TL/kg).....	14
Tablo 19. Türkiye mercimek girdi paritesi.....	14
Ek Tablo 1. Ülkelere göre dünya mercimek ekim alanı (ha).....	16
Ek Tablo 2. Ülkelere göre dünya mercimek üretim (ton).....	17
Ek Tablo 3. Ülkelere göre dünya mercimek ithalat miktarı (ton).....	18
Ek Tablo 4. Ülkelere göre dünya mercimek ihracatı (ton).....	19
Ek Tablo 5. Dünya ülkeler verim (kg/da).....	20
Ek Tablo 6. İllere göre Türkiye kırmızı mercimek ekim alanları (da).....	21
Ek Tablo 7. İllere göre Türkiye yeşil mercimek üretim alanları (da).....	22
Ek Tablo 8. İllere göre Türkiye kırmızı mercimek üretimi (ton).....	23
Ek Tablo 9. İllere göre Türkiye yeşil mercimek üretimi (ton).....	24
Ek Tablo 10. İllere göre Türkiye kırmızı mercimek verimi (kg/da).....	25
Ek Tablo 11. İllere göre Türkiye yeşil mercimek verimi (kg/da).....	26
Ek Tablo 12. Ülkelere göre kırmızı mercimek ithalatı (ton).....	27
Ek Tablo 13. Ülkelere göre kırmızı mercimek ihracatı (ton).....	28
Ek Tablo 14. Ülkelere göre yeşil mercimek ithalatı (ton).....	29
Ek Tablo 15. Ülkelere göre yeşil mercimek ihracatı (ton).....	29

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Mercimek ekim alanında önemli ülkeler (%)	2
Şekil 2. Mercimek üretiminde önemli ülkeler, Kaynak: FAO, 2021.	3
Şekil 3. Dünya mercimek ekim alanı, üretimi ve verimi	4
Şekil 4. Ülkelere göre dünya mercimek ithalatı (2020, %)	5
Şekil 5. Ülkelere göre dünya mercimek ihracatı (2020, %)	6
Şekil 6. Önemli üretici ülkelerde mercimek üretici fiyatları (\$/ton)	6
Şekil 7. 2020 yılı Türkiye’de mercimek ekimi yapılan önemli iller	9
Şekil 8. 2020 yılı Türkiye’de mercimek üretimi yapan önemli iller	10
Şekil 9. Türkiye mercimek fiyatları (TL/kg).....	13

1. GİRİŞ

Baklagiller familyasına ait türler tüm dünya için çok önemli bitkisel protein kaynağı olmakla beraber bu ürünler, “Dünya Gıda Programı” ve diğer “Gıda Yardım Girişimleri” kapsamında genel gıda sepetlerinin önemli bir parçası olarak kullanılmaktadırlar. Hayvansal proteinler, besin madde içeriği bakımından insan beslenmesinde bitkisel proteinlerden daha uygun bulunmakla birlikte, baklagiller zengin protein ve aminoasit içerikleriyle hayvansal proteinlerle kıyaslanabilir seviyededir (Kaya, 2010).

Dünyada insan beslenmesindeki bitkisel proteinlerin %22’sinin, karbonhidratların %7’sinin, hayvan beslenmesindeki proteinlerin %38’inin ve karbonhidratların %5’inin yemeklik baklagillerden sağlandığı belirtilmektedir (Adak ve ark., 2009). Ayrıca, %18–32 oranında protein içeren yemeklik tane baklagiller, gelişmekte olan ülkelerin beslenme sorununun çözümünde ve beslenmedeki protein açığının giderilmesinde sıklıkla gündeme gelmektedir (Kün ve ark., 2004).

Mercimek, fasulye, nohut, bezelye, bakla ve börülceyi içine alan baklagiller, dünyadaki iki milyardan fazla insan için protein kaynağıdır (UBK, 2014). Bakliyat üretimi dünya geneline yayılmış olmakla beraber, mercimek üretimi Amerika ve Asya ülkelerinde yoğunluk kazanmıştır.

2. DÜNYADA DURUM

2.1. Dünyada Mercimek Ekim alanı

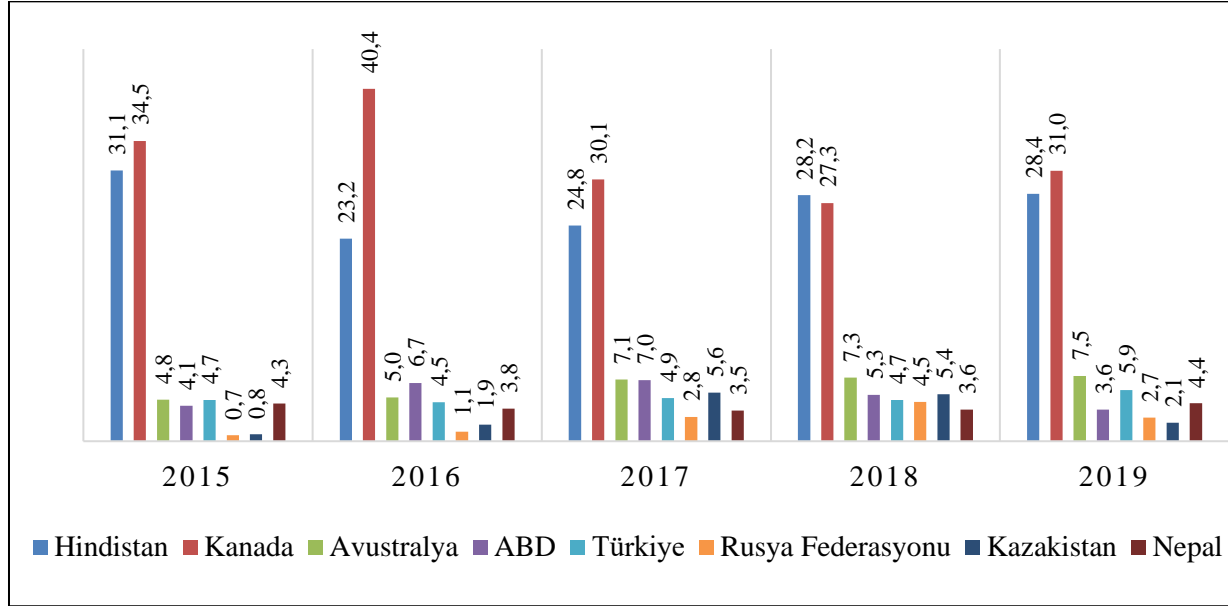
Mercimeğin dünyadaki üretim alanları FAO verilerine göre incelendiğinde; 2019 yılında bir önceki yıla göre %12,5 oranında azalarak 4,8 milyon ha alanda gerçekleşmiştir. Uzun yıllar mercimek ekiminde lider olan Kanada’da 2019 yılında bir önceki yıla göre %16 oranında düşüş görülmüş ve 1,49 milyon hektarla Kanada ekim alanlarında ilk sırada yer almıştır. Hindistan’da mercimek ekim alanları 2019 yılında bir önceki yıla göre %12 oranında azalarak 1,36 milyon hektar alanda mercimek ekimi gerçekleştirilmiştir. Avustralya son yıllarda mercimek ekim alanlarını arttırarak 360 bin ha ile üçüncü sırada yer alırken onu ABD ve Türkiye takip etmiştir. ABD’de 2019 yılında bir önceki yıla göre ekim alanlarında %40 bir daralma olduğu görülmektedir (Tablo 1).

Tablo 1. Ülkelere göre dünya mercimek ekim alanı (bin ha)

Ülkeler	2015	2016	2017	2018	2019
Kanada	1.630	2.221	1.774	1.499	1.489
Hindistan	1.469	1.276	1.461	1.549	1.363
Avustralya	225	276	418	400	360
ABD	193	366	414	291	174
Türkiye	224	246	292	259	282
Rusya Federasyonu	32	61	164	248	130
Kazakistan	38	104	330	295	102
Nepal	204	206	207	199	209
Diğer	621	1.384	1.794	1.397	691
Dünya Toplam	4.730	5.493	5.903	5.488	4.800

Kaynak: FAO, 2021.

Şekil 1. Mercimek ekim alanında önemli ülkeler (%)

Kaynak: Tablo 1

2.2. Dünyada Mercimek Üretimi

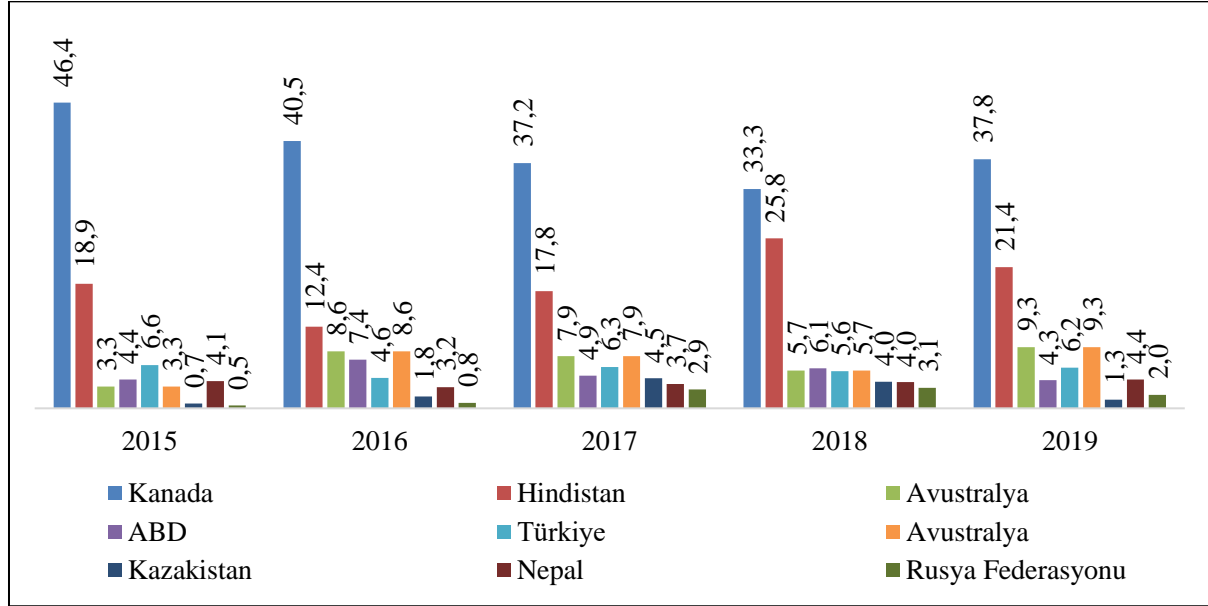
FAO verilerine göre 2019 yılında dünyada 4,8 milyon hektarlık bir alanda yaklaşık 5,7 milyon ton mercimek üretilmiştir. 2019 yılı itibarıyla 2,17 milyon tonluk üretim ile bir önceki yıla göre %3,6 oranında artışla Kanada Dünya mercimek üretiminin %37,8'ini karşılayarak ilk sırada yer almıştır. Hindistan 1,23 milyon ton üretim yaparak ikinci sırada yer almaktadır ve bir önceki yıla göre üretimini %24,3 oranında azalmıştır. Hindistan üretim alanlarında ilk sırada yer alırken yaşanan iklim değişikliği ve doğal afetlere paralel olarak veriminin Kanada'ya göre düşük olması nedeniyle üretimde ikinci sırada yer almaktadır. Üçüncü sırada 533 bin ton ile Avustralya yer almaktadır ve bir önceki yıla göre üretimini %48,5 oranında arttırmıştır. Türkiye ise 354 bin ton üretim ile dördüncü sırada yer almaktadır (Tablo 2).

Tablo 2. Ülkelere göre dünya mercimek üretimi (bin ton)

Ülkeler	2015	2016	2017	2018	2019
Kanada	2.541	3.194	2.559	2.092	2.167
Hindistan	1.035	976	1.224	1.622	1.228
Avustralya	182	680	543	359	533
Türkiye	360	365	430	353	354
ABD	239	580	339	381	244
Kazakistan	41	140	313	254	75
Nepal	227	253	254	249	251
Rusya Federasyonu	25	65	198	195	117
Diğer	646	949	477	423	232
Dünya Toplam	5.470	7.882	6.880	6.287	5.734

Kaynak: FAO, 2021.

Şekil 2. Mercimek üretiminde önemli ülkeler (%)

Kaynak: Tablo 2

2.3. Dünya Mercimek Verimi

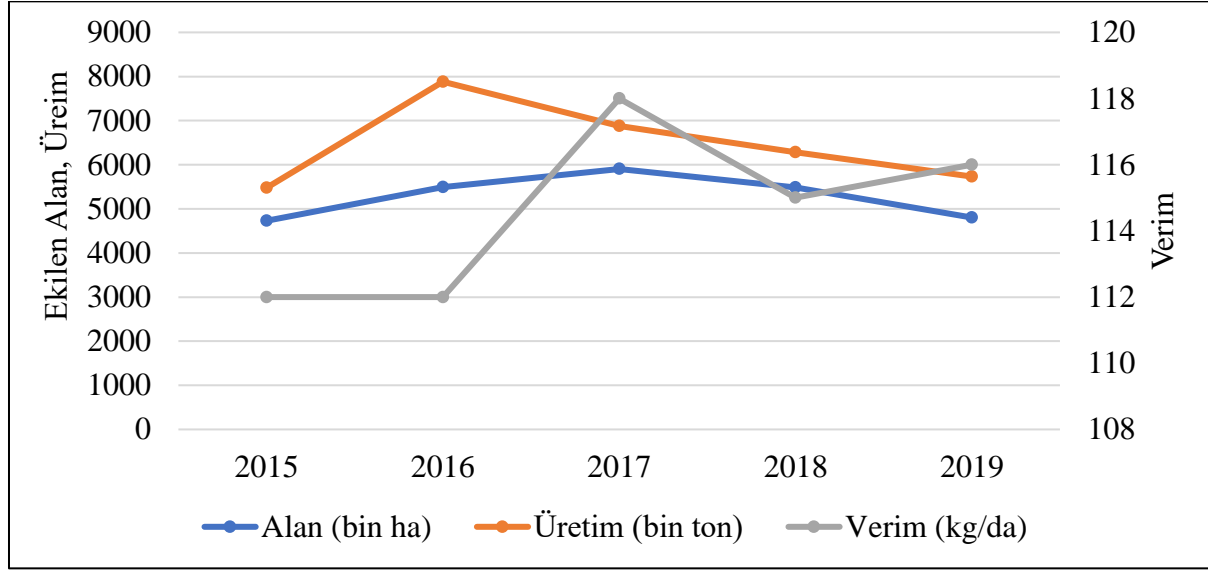
Ülkelere göre mercimek verimi FAO verilerine göre incelendiğinde; 2019 yılına göre üretimde önemli ülkeler içinde yer alan Kanada'nın 145 kg/da ile ikinci sırada, Türkiye'nin 125 kg/da' la dördüncü sırada yer aldığı görülmektedir. Yine üretimde söz sahibi olan Hindistan'ın 90 kg/da ile dünya ortalaması olan 104 kg/da'nın oldukça altında kaldığı görülmektedir (Tablo 3). Hindistan'da verimin düşük olmasına rağmen üretimde söz sahibi olması üretim alanlarının fazla olmasından kaynaklanmaktadır.

Tablo 3. Ülkelere göre dünya mercimek verimi (kg/da)

Ülkeler	2015	2016	2017	2018	2019
Avustralya	81	247	130	90	148
Kanada	156	144	144	139	145
ABD	124	158	82	131	140
Türkiye	161	148	147	136	125
Hindistan	70	76	84	105	90
Kazakistan	108	134	95	86	74
Dünya Ortalaması	112	112	118	115	116

Kaynak: FAO, 2021.

Şekil 2. Dünya mercimek ekim alanı, üretimi ve verimi

Kaynak: Tablo 1, Tablo 2, Tablo 3

2.4. Dış Ticaret

2.4.1. İthalat

Dünyada mercimek ithalatı Trademap verilerine göre incelendiğinde; 2020 yılında dünyada gerçekleşen toplam ithalatının %27,9'u 1 milyon 61 bin ton ile Hindistan'a, %16,6'sı 629 bin ton ile Türkiye'ye, %13,6'sı ise 516 bin ton ile Bangladeş'e yapılmaktadır.

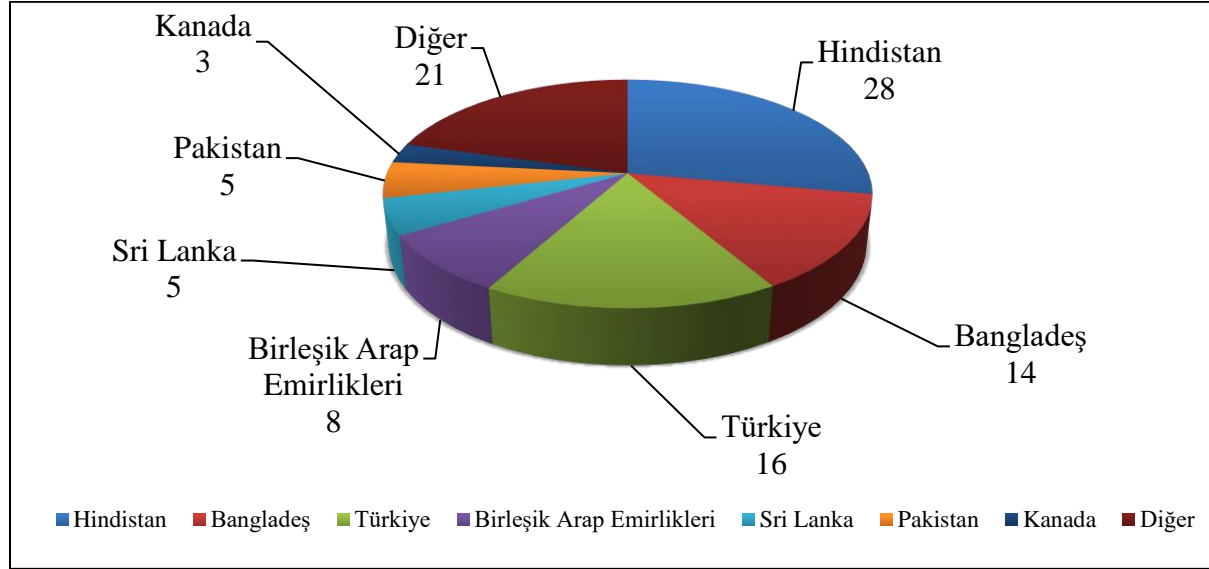
Hindistan'da iklim koşullarında yaşanan olumsuzlukların yanında COVID-19 etkisiyle artan gıda fiyatlarının ve bakliyat taleplerinin ithalat miktarını 2021 yılında ithalatın artması beklenmektedir. Dünya toplam ithalat ise 2020 yılında bir önceki yıla göre %11 oranında artarak 3 milyon 799 bin ton olarak gerçekleşmiştir (Tablo 4).

Tablo 4. Ülkelere göre dünya mercimek ithalatı (bin ton)

Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020
Hindistan	754	1.123	217	822	1.061
Türkiye	338	371	355	401	629
Bangladeş	328	288	381	490	516
Birleşik Arap Emirlikleri	184	274	194	268	318
Sri Lanka	131	166	166	170	193
Pakistan	113	146	84	124	194
Kanada	72	57	20	83	105
Diğer	1.004	1.387	1.725	1.160	783
Dünya Toplam	3.023	3.812	3.128	3.413	3.799

Kaynak: Trademap, 2021.

Şekil 3. Ülkelere göre dünya mercimek ithalatı (2020, %)

Kaynak: Tablo 4

2.4.2. İhracat

Dünya genelinde üretilen bakliyatın yaklaşık %84'ü ülkelerin iç talebini karşılamaya yöneliktir. Geriye kalan %16'lık kısım ise dünya ticaretine dâhil olmaktadır (Anonim, 2017). Trademap'in dünya mercimek ticaretine yönelik 2020 yılı verilerine göre mercimek ihracatının %65'i Kanada, %14'ü Avustralya, %8'i ise Türkiye tarafından gerçekleştirilmiştir.

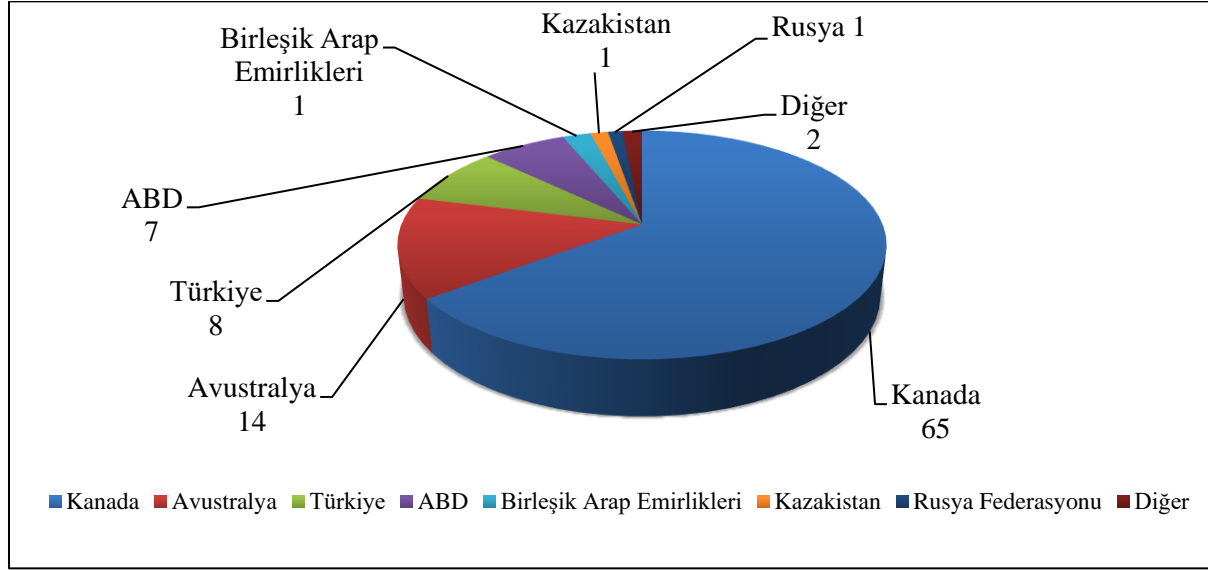
2020 yılında Kanada bir önceki yıla göre ihracatını %52 oranında arttırarak 3 milyon 215 bin ton olarak gerçekleştirirken, Avustralya %37 oranında arttırarak 706 bin ton, Türkiye ise %32 oranında arttırarak 406 bin ton olarak gerçekleştirmiştir. Toplam ihracat ise 2020 yılında bir önceki yıla göre %28 artarak 4,9 milyon ton'dur (Tablo 5).

Tablo 5. Ülkelere göre dünya mercimek ihracatı (bin ton)

Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020
Kanada	2.054	1.641	1.644	2.117	3.215
Avustralya	284	903	429	515	706
Türkiye	244	264	298	308	406
ABD	299	277	134	262	329
Birleşik Arap Emirlikleri	100	156	151	209	110
Kazakistan	59	99	171	182	69
Rusya Federasyonu	18	63	78	151	56
Diğer	154	171	611	146	77
Dünya Toplam	3.212	3.574	3.516	3.890	4.968

Kaynak: Trademap, 2021.

Şekil 4. Ülkelere göre dünya mercimek ihracatı (2020, %)

Kaynak: Tablo 5

Mercimek üretiminde söz sahibi ülkelerin üretici fiyatlarına bakıldığında, en yüksek fiyatın Türkiye’de, en düşük fiyatın ise Kanada’da olduğu görülmektedir. 2019 yılında mercimek üretici fiyatı Türkiye’de 438 \$/ton olup bir önceki yıla göre %2,3 oranında artmıştır, ABD 322 \$/ton ile bir önceki yıla göre %17,4 oranında azalmış, Kanada’da ise 316 \$/ton olup bir önceki yıla göre %2,9 oranında artmıştır (Tablo 6).

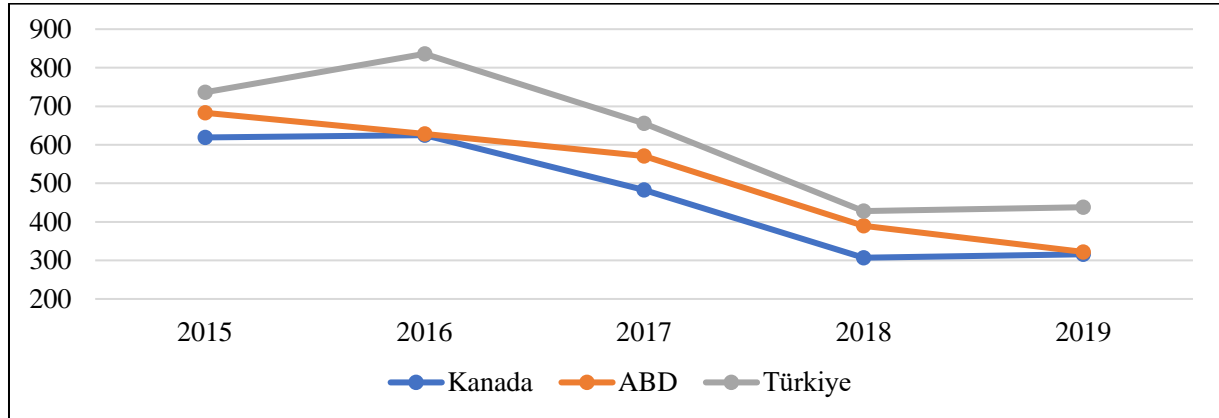
Lezzet, aroma ve mikro element bakımından zengin olan Türkiye mercimeği, yurt dışı fiyatlardan daha yüksek fiyata işlem görmekte olmasına karşın dış ticarete yüksek fiyata rağmen alıcı bulmaktadır.

Tablo 6. Önemli üretici ülkelerde mercimek üretici fiyatları (\$/ton)

Ülkeler	2015	2016	2017	2018	2019
Kanada	619	625	483	307	316
ABD	683	628	571	390	322
Türkiye	736	836	656	428	438

Kaynak: FAO, 2021.

Şekil 5. Önemli üretici ülkelerde mercimek üretici fiyatları (\$/ton)

Kaynak: Tablo 6

3. TÜRKİYE’DE DURUM

Gelişmekte olan birçok ülkede düşük gelirli insanların önemli besin kaynakları arasında bulunan yemeklik baklagiller, Türkiye’de pek çok ailenin günlük tüketiminde önemli yere sahiptir (Uzunöz, 2009). Toplam baklagil üretimi dikkate alındığında, Türkiye dünyanın en büyük üreticileri arasındadır (FAO, 2016). Türkiye’de üretimi yapılan 9 çeşit kuru baklagilden en fazla yetiştirilenleri nohut, kuru fasulye ve mercimektir.

TÜİK denge tablosu incelendiğinde; 2019/20 üretim döneminde bir önceki üretim dönemine göre %1,8 oranında artarak 282 bin hektar alanda üretim yapılmıştır. Üretim miktarı ise %0,3 oranında artarak 354 bin ton olarak gerçekleşmiştir. Aynı dönemde ihracat %12 oranında azalarak 315 bin ton, ithalat ise %51 oranında artarak 515 bin ton olmuştur. Yurt içi kullanım ise %4 oranında artmış ve 471 bin ton olarak gerçekleşmiştir.

TÜİK verilerine göre Türkiye’de 2019/20 yılı itibarıyla baklagiller yaklaşık 9,03 milyon dekar alanda ekili olup, 1,23 milyon ton üretim gerçekleştirilmiştir. Toplam kuru baklagil ekim alanının %31’ini mercimek ekim alanı oluştururken, toplam kuru baklagil üretim miktarının ise %29’unu mercimek üretimi oluşturmaktadır. (Tablo 7).

Tablo 7. Türkiye mercimek denge tablosu (bin ton)

	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20
Alan (1000 ha)	224	252	293	277	282
Verim (kg/da)	147	149	128	128	157
Üretim	360	365	430	353	354
Yurt içi kullanım	451	480	486	451	471
İthalat	337	386	312	341	515
İhracat	237	261	244	359	315

Kaynak: TÜİK, 2021.

3.1. Türkiye’de Mercimek Ekim Alanı

Türkiye’de yeşil ve kırmızı mercimek üretimi yapılmaktadır. Mercimek üretiminin %88’ini kırmızı, %12’sini ise yeşil mercimek oluşturmaktadır. TÜİK verilerine göre ekim alanları iller bazında incelendiğinde; kırmızı mercimek üretiminin ağırlıklı olarak Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yapıldığı, yeşil mercimek üretiminin ise ağırlıklı olarak İç Anadolu Bölgesinde yapıldığı görülmektedir.

2020 yılında kırmızı mercimeğin %38,4’ü 806 bin dekar ile Şanlıurfa’da, %25,6’sı 537 bin dekar ile Diyarbakır’da, %8,4’ü ise 176 bin dekar ile Mardin’de üretilmiştir. Kırmızı mercimek üretim alanlarında 2020 yılında bir önceki yıla göre ekim alanları %13,6 oranında azalmıştır. Ekim alanında en fazla azalışlar Şanlıurfa, Mardin ve Diyarbakır’da görülmüştür. Üretim alanlarında artış ise %194,7 artış ile Şırnak’ta 116 bin dekar alanda mercimek ekimi gerçekleştirilmiştir (Tablo 8).

Tablo 8. İllere göre Türkiye kırmızı mercimek ekim alanları (bin da)

İller	2016	2017	2018	2019	2020
Şanlıurfa	1.059	1.121	930	950	806
Diyarbakır	543	758	681	632	537
Mardin	308	304	302	277	176
Batman	134	141	133	152	143
Şırnak	14	26	31	39	116
Siirt	63	76	73	70	88
Gaziantep	73	73	75	68	52
Konya	15	19	32	65	40
Kilis	36	38	37	34	35
Ankara	2	19	16	29	19
Diğer	109	118	120	111	87
Toplam	2.355	2.693	2.431	2.428	2.098

Kaynak: TÜİK, 2021.

Yeşil mercimek üretiminin %47,4'ünü 155 bin dekar ile Yozgat'ta, %28,5'i 94 bin dekar ile Konya'da, %12,6'sı ise 41 bin dekar ile Kırşehir'de yapılmaktadır. Yeşil mercimek üretiminde 2015-2020 yılları arasında genel olarak bir artış olduğu görülmektedir. 2020 yılında 2016 yılına göre %125 oranında arttığı görülürken bir önceki yıla göre %4,5 oranında azalarak 378 bin dekar alanda mercimek ekimi gerçekleştirilmiştir (Tablo 9).

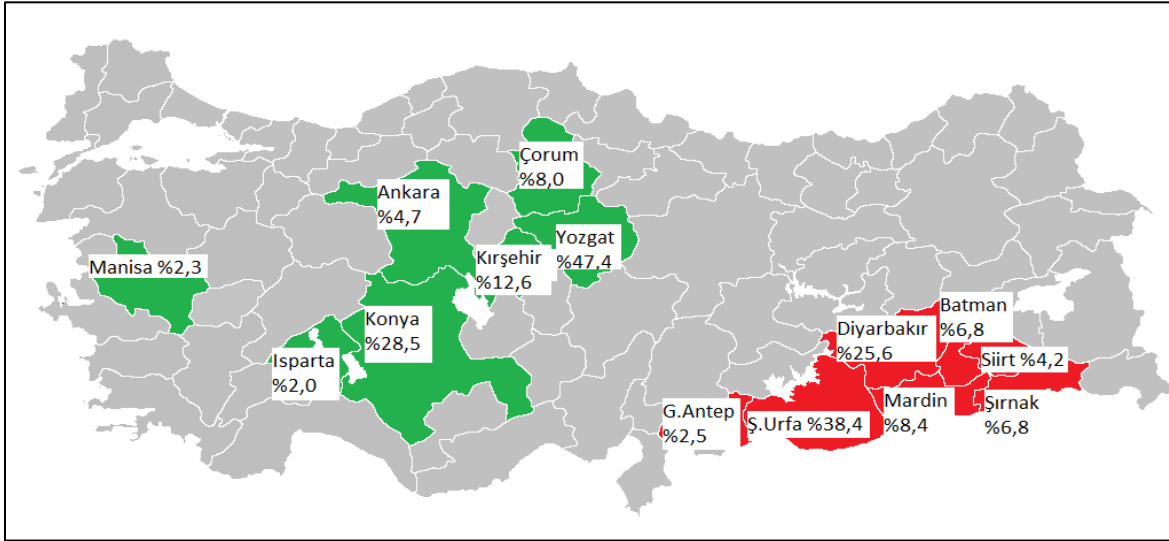
Tarım ve Orman Bakanlığı'nın uyguladığı destekleme politikalarıyla kırmızı ve yeşil mercimek üretim alanlarında her ne kadar artış gerçekleşmiş olsa da 2019/20 sezonunda yeterlilik derecesi kırmızı mercimekte %71,7, yeşil mercimekte ise %85,3 seviyelerinde kalmış, ülke kullanımı için yeterli seviyeye ulaşılamamıştır (Tablo 9).

Tablo 9. İllere göre Türkiye yeşil mercimek ekim alanları (bin da)

İller	2016	2017	2018	2019	2020
Yozgat	35	88	106	164	155
Konya	12	23	102	105	94
Kırşehir	12	19	26	40	41
Çorum	32	30	33	25	26
Ankara	14	12	19	14	16
Manisa	12	12	10	8	7
Uşak	7	9	9	7	5
Isparta	7	7	7	7	7
Bayburt	1	1	2	4	4
Afyonkarahisar	7	6	5	4	1
Diğer	29	24	22	19	22
Toplam	168	232	342	396	378

Kaynak: TÜİK, 2021.

Şekil 6. 2020 yılı Türkiye’de mercimek ekimi yapılan önemli iller

Kaynak: Tablo 8, Tablo 9

3.2. Türkiye’de Mercimek Üretim Miktarı

Türkiye’de 2020 yılında kırmızı mercimek üretiminin %38,4’ü 104 bin ton ile Şanlıurfa’da, %25,6’sı 97 bin ton ile Diyarbakır’da, %8,4’ü ise 31 bin ton ile Mardin’de gerçekleşmiştir. Şanlıurfa’da üretim 2020 yılında bir önceki yıla göre %14,3 oranında artmış, Diyarbakır’da %5,8 oranında azalmıştır (Tablo 10).

Tablo 10. İllere göre Türkiye kırmızı mercimek üretimi (bin ton)

İller	2016	2017	2018	2019	2020
Şanlıurfa	96	127	72	91	104
Diyarbakır	123	148	125	103	97
Mardin	60	51	42	40	31
Batman	28	26	27	27	28
Şırnak	3	3	4	5	22
Siirt	10	10	3	9	15
Gaziantep	2	10	12	9	8
Konya	3	2	3	7	6
Yozgat	0	1	7	4	1
Kilis	2	4	4	4	4
Diğer	18	17	12	10	12
Toplam	345	400	310	310	328

Kaynak: TÜİK, 2021.

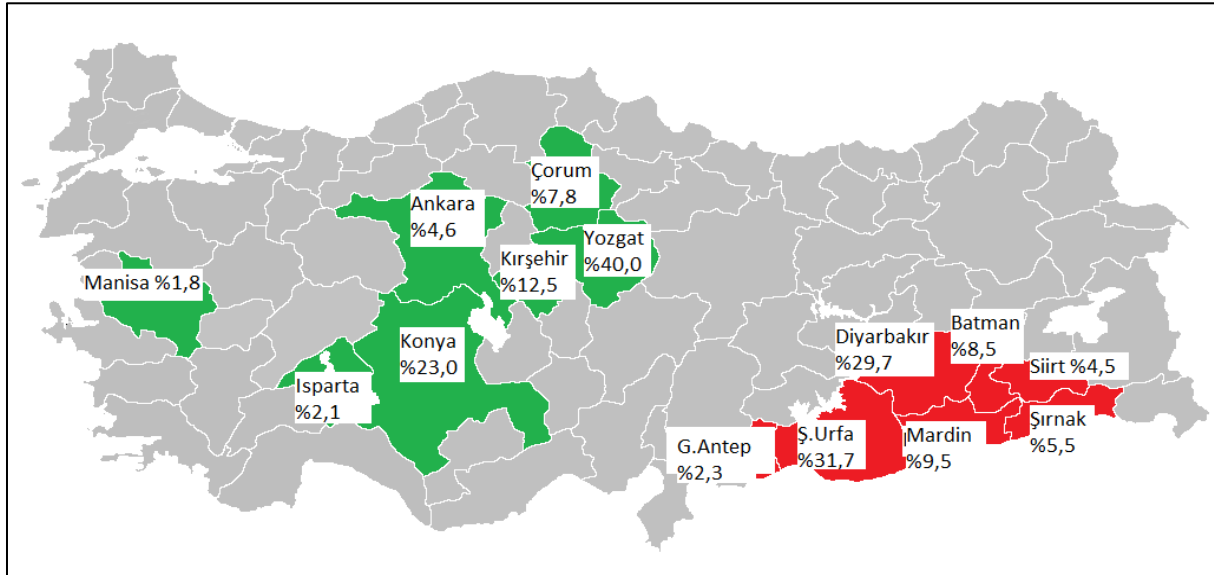
Toplam yeşil mercimek üretimi ise %2,8 oranında azalarak 42,4 bin ton olarak gerçekleşmiştir. İllere göre yeşil mercimek üretimi incelendiğinde 2020 yılında; üretimin %40’ı 17 bin ton ile Yozgat’ta, %23’ü 10 bin ton ile Konya’da, %12’si 5 bin ton ile Kırşehir’de yapıldığı görülmektedir. Yeşil mercimek üretimi 2020 yılında bir önceki yıla göre Konya’da %11 oranında azalmış, Kırşehir’de %8 oranında artmıştır. Konya’da 2018 yılında önceki yıllara kıyasla yeşil mercimek üretiminde önemli bir artış olduğu görülmektedir ve 2019 yılında 2015 yılına göre üretimde %75 oranında önemli bir artışla ikinci sırada yer almıştır (Tablo 11).

Tablo 11. İllere göre Türkiye yeşil mercimek üretimi (bin ton)

İller	2016	2017	2018	2019	2020
Yozgat	4,3	11,7	14,0	17,3	16,9
Konya	1,5	3,7	13,3	10,9	9,7
Kırşehir	1,3	2,2	3,1	4,9	5,3
Çorum	3,9	3,7	4,4	3,3	3,3
Ankara	1,5	1,4	2,0	1,7	1,9
Isparta	1,0	1,0	0,9	0,9	0,9
Manisa	1,2	1,3	0,9	0,8	0,7
Uşak	0,8	1,1	1,0	0,7	0,6
Diğer	4,5	3,8	3,4	3,1	3,4
Toplam	20,0	30,0	43,0	43,6	42,4

Kaynak: TÜİK (Erişim Tarihi: 25.05.2021)

Şekil 7. 2020 yılı Türkiye’de mercimek üretimi yapan önemli iller

Kaynak: Tablo 10, Tablo 11

3.3. Türkiye’de Mercimek Tüketimi

Türkiye’de mercimek tüketimi incelendiğinde; kırmızı mercimeğin yeşil mercimeğe göre tercih edildiği ve kişi başına mercimek tüketiminin yıllar itibarıyla büyük farklılıklar göstermediği görülmektedir. Kırmızı mercimek tüketiminin 4,5-5 kg arasında olduğu, yeşil mercimeğin ise 0,5-0,6 kg arasında değiştiği görülmektedir.

En düşük kırmızı mercimek tüketiminin 2018/19 üretim sezonunda olduğu ve toplam tüketimin bir önceki yıla göre %10 oranında azalarak 364 bin ton olarak gerçekleştiği görülmektedir. 2019/20 sezonunda ise kırmızı mercimek tüketiminin bir önceki yıla göre %4,8 oranında, kişi başına tüketimin de paralel olarak %4,5 oranında arttığı görülmektedir. Yeşil mercimekte ise; 2019/20 üretim sezonunda bir önceki yıla göre tüketim %2,1 oranında artarak 44 bin ton olarak gerçekleşirken, kişi başına tüketim aynı kalmıştır (Tablo 12).

Tablo 12. Türkiye mercimek tüketimi

		2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20
Kırmızı Mercimek	Tüketim (bin ton)	378,9	408,1	402,3	363,8	381,2
	Kişi Başı Tüketim (kg)	4,8	5,1	5,0	4,4	4,6
Yeşil Mercimek	Tüketim (bin ton)	42,7	39,9	48,6	43,3	44,2
	Kişi Başı Tüketim (kg)	0,5	0,5	0,6	0,5	0,5

Kaynak: TÜİK, 2021.

3.4. Dış Ticaret

3.4.1. İthalat

Türkiye toplam mercimek ithalatı 2020 yılında 535 bin 700 ton olarak gerçekleşmiştir ve bir önceki yıla göre %58,7 oranında artmıştır. Kırmızı mercimek ithalatı 503 bin 900 ton ile toplam ithalatın %94'ünü oluşturmaktadır ve bir önceki yıla göre %61,6 oranında artmıştır. En fazla ithalatın yapıldığı ülkeler sırası ile; 416 bin 746 ton ile %82,7'si Kanada'dan, 53 bin 103 ton ile %10,5'i Kazakistan'dan, 8 bin 481 bin ton ile %1,7'si Suriye'den gerçekleşmiştir.

2020 yılında Kanada'dan gerçekleştirilen ithalat %130 oranında artarken yine en fazla ithalatın yapıldığı Kazakistan'dan %48 oranında azalmıştır (Tablo 13). 2021 yılı ilk altı ayı 225 bin ton kırmızı mercimek ithalatı gerçekleştirilmiş olup, en fazla ithalatın yapıldığı ülkeler; Kanada ve Avustralya'dır (TÜİK, 2021).

Tablo 13. Ülkelere göre kırmızı mercimek ithalatı (ton)

Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020
Kanada	293.676	196.843	203.431	181.213	416.746
Kazakistan	7.197	60.918	99.021	101.379	53.103
Suriye	2.575	10.088	4.702	9.961	8.481
Ukrayna	-	-	1.276	7.421	1.620
Avustralya	5.797	59.872	8.670	6.705	9.762
Rusya Federasyonu	3.067	14.701	13.058	4.868	13.268
Diğer	958	332	1.224	64	1.000
Toplam	313.482	342.755	331.863	311.838	503.908

Kaynak: TÜİK, 2021.

Yeşil mercimek ithalatı incelendiğinde; toplam mercimek ithalatının %6'sını 25 bin ton ile yeşil mercimek oluşturmaktadır ve 2020 yılında bir önceki yıla göre %23,7 oranında artmıştır. En fazla ithalat 11 bin 900 ton ile %37,5'i Kazakistan'dan, 11 bin 800 ton ile %37,2'si Kanada'dan ve 4 bin 800 ton ile %15'i Rusya Federasyonu'ndan gerçekleşmiştir (Tablo 14). 2021 yılı ilk altı ayı 136 bin ton kırmızı mercimek ithalatı gerçekleşmiş olup, ithalatın en fazla yapıldığı ülkeler; Kanada ve Güney Afrika'dır (TÜİK, 2021).

Tablo 14. Ülkelere göre yeşil mercimek ithalatı (ton)

Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020
Kazakistan	852	1.189	852	12.607	11.918
Kanada	17.112	19.083	13.473	6.297	11.816
Rusya Federasyonu	1.109	2.961	6.714	6.282	4.765
ABD	2.620	2.568	465	353	2.809
Diğer	48	0	193	132	442
Toplam	21.742	25.801	21.697	25.671	31.750

Kaynak: TÜİK, 2021.

3.4.2. İhracat

2020 yılında Türkiye mercimek ihracatının %98,9'unu 324 bin ton ile kırmızı mercimek ihracatı oluşturmaktadır ve bir önceki yıla göre %36,2 oranında artmıştır. İhracatın %19,9'u 64 bin 300 ton ile Sudan'a, %18,2'si 58 bin 800 ton ile Irak'a ve %6,4'ünü 20 bin 700 ton ile Mısır'a yapmıştır (Tablo 15). 2021 yılı ilk altı ayında kırmızı mercimek ihracatı 108 bin ton gerçekleşmiş olup en fazla ihracatın yapıldığı ülkeler; Irak, Sudan, Mısır, Almanya ve Birleşik Krallık'tır (TÜİK, 2021).

Tablo 15. Ülkelere göre Türkiye kırmızı mercimek ihracatı (ton)

Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020
Sudan	43.480	37.363	57.082	37.562	64.349
Irak	47.411	57.924	52.287	64.861	58.834
Mısır	28.759	40.326	57.073	23.258	20.700
Almanya	10.081	10.830	9.984	10.506	16.335
Cezayir	1.933	4.213	3.996	7.677	9.498
Birleşik Krallık	7.138	5.425	7.375	7.627	11.445
Diğer	101.259	103.810	102.425	86.461	142.879
Toplam	240.060	259.891	290.222	237.951	324.040

Kaynak: TÜİK, 2021.

Türkiye'nin kayda değer bir yeşil mercimek ihracatı bulunmamakla birlikte mercimek ihracatının sadece %1'ini yeşil mercimek oluşturmaktadır. 2020 yılında yeşil mercimek ihracatı bir önceki yıla göre %26,6 oranında azalarak 3 bin 700 ton olarak gerçekleşmiştir. İhracatın yapıldığı önemli ülkeler; Almanya, Hollanda ve Belçika'dır. İran ve Hindistan'a 2018-2019 yıllarında ihracat yapılmasına karşın 2020 yılında yeşil mercimek ihracatı yapılmamıştır (Tablo 16). 2021 yılı ilk altı ayında gerçekleştirilen yeşil mercimek ihracatı 1,7 bin ton olup en fazla ihracatın gerçekleştiği ülkeler; Almanya ve Hollanda'dır (TÜİK, 2021).

Tablo 16. Ülkelere göre Türkiye yeşil mercimek ihracatı (ton)

Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020
Almanya	713	492	821	989	926
Hollanda	343	193	440	446	648
Belçika	189	40	307	411	402
İtalya	154	182	159	184	258
Suriye	40	12	171	208	90
İsviçre	3	8	32	45	59
İran	-	-	70	1.000	-
Hindistan	3	-	-	589	-
Diğer	834	679	1.824	1.402	1.321
Toplam	2.122	1.416	3.632	5.044	3.704

Kaynak: TÜİK, 2021.

3.5. Türkiye Mercimek Fiyatları

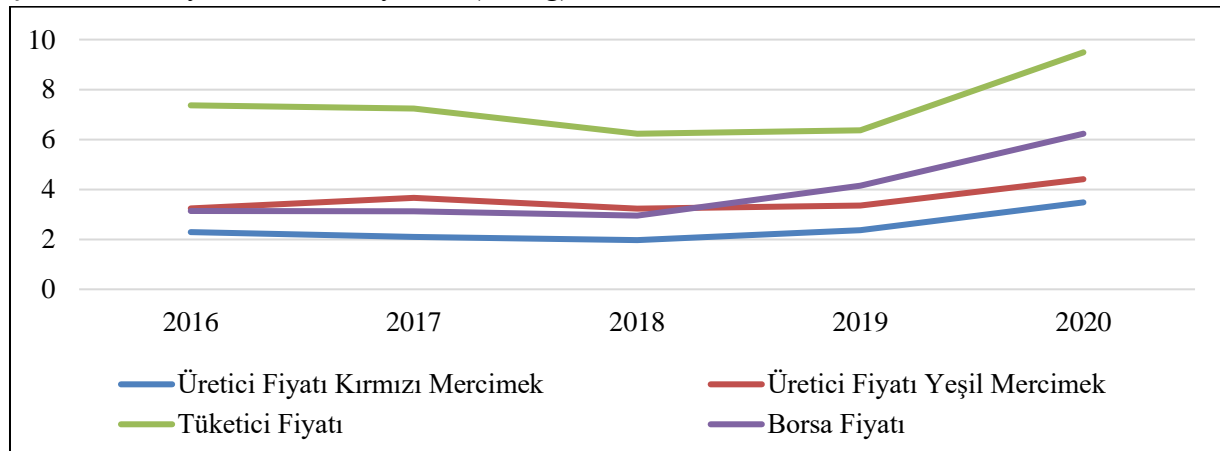
Mercimek fiyatlarının 2018 yılında azalmasına karşın 2019 ve özellikle 2020 yılında artış eğiliminde olduğu görülmektedir. Üretici fiyatlarındaki artışın tüketici ve borsa fiyatlarını da etkilediği söylenebilir. 2020 yılı kırmızı mercimek üretici fiyatı bir önceki yıla göre %46,84 oranında artarak 3,48 TL/kg, yeşil mercimekte %31,64 oranında artarak 4,41 TL/kg olarak gerçekleşmiştir. Kırmızı mercimek borsa fiyatı ise %50,12 oranında artarak 6,23 TL/kg, kırmızı mercimek tüketici fiyatı ise %48,98 oranda artarak 9,49 TL/kg olarak gerçekleşmiştir (Tablo 17).

Tablo 17. Türkiye Mercimek Fiyatları (TL/kg)

	2016	2017	2018	2019	2020
Üretici Fiyatı Kırmızı Mercimek	2,29	2,1	1,97	2,37	3,48
Üretici Fiyatı Yeşil Mercimek	3,24	3,66	3,23	3,35	4,41
Tüketici Fiyatı ¹	7,37	7,24	6,23	6,37	9,49
Borsa Fiyatı ²	3,13	3,12	2,95	4,15	6,23

Kaynak: Üretici-Tüketici Fiyat TUİK, 2021, ¹ Kırmızı Mercimek Fiyatı,²Gaziantep Ticaret Borsası, 2021.

Şekil 8. Türkiye mercimek fiyatları (TL/kg)

Kaynak: Tablo 17

3.6. Türkiye’de Mercimek Destekleme Politikaları

“Türkiye Tarım Havzaları Üretim ve Destekleme Modeli Fark Ödemesi Mercimek Destekleri” 2020 yılında 50 krş/kg, yer altı sularının yetersizliği Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından tespit edilen yerlerde fark ödemesi desteğine ilave %50 olarak belirlenmiştir. Yurt içi sertifikalı tohum kullanım desteği 30 TL/da, mazot desteği 22 TL/da, 4 TL/da olarak açıklanan gübre desteği 8 TL/da çıkarılmıştır. Organik tarım desteğinde ise 2. kategori ürünler arasında yer almaktadır ve ürün sertifikası bireysel ise 40 TL/da, ürün sertifikası üretici grubu için ise 20 TL/da olarak belirlenmiştir. Ürün verimi dikkate alınarak 2020 yılında bir önceki yıla göre verilen destekler kilogram bazında incelendiğinde; fark ödemesi desteği aynı kalırken, toprak analizi %16,7 oranında, mazot desteği ise %18,6 oranında azalmış, gübre desteği %64,4, sertifikalı tohum desteği ise %22,4 oranlarında artmıştır. Toplam destekleme miktarı ise %2,5 oranında artmıştır (Tablo 18).

Tablo 18. Verilen Destekler (TL/kg)

	Fark Ödemesi	Toprak Analizi	Sertifikalı Tohum	Gübre	Mazot	Toplam
2015	0,200	0,017	0,080	0,044	0,032	0,373
2016	0,300		0,134	0,073		0,508
2017	0,300	0,005	0,134	0,027	0,074	0,540
2018	0,500	0,005	0,134	0,027	0,094	0,760
2019	0,500	0,006	0,156	0,031	0,172	0,865
2020	0,500	0,005	0,191	0,051	0,140	0,887

Kaynak: Tarım ve Orman Bakanlığı, TEPGE hesaplamaları.

3.8. Mercimek Girdi Pariteleri

2020 yılında mercimek üretici fiyatı bir önceki yıla kıyasla %47,5 oranında artmıştır. Gübre fiyatı %0,8, mazot fiyatı %5,6, tohumluk fiyatı %0,2 azalmıştır. Pariteye oransal olarak bakıldığında; 2020 yılı parite rakamları 2019 yılına göre; destekler hariç gübre paritesi %48,7, mazot %54,9 ve tohum paritesi %49,2 oranında artarken, destekler dahil paritelerdeki artış oranları ise sırasıyla %36,1, %43,9 ve %34,7 oranında artmıştır (Tablo 19).

Tablo 19. Türkiye mercimek girdi paritesi

	2016	2017	2018	2019	2020
Ürün Fiyatı (TL/kg)	2,29	2,1	1,96	2,36	3,48
Destek (TL/kg)	0,51	0,54	0,76	0,86	0,89
Ürün Fiyatı + Destek (TL/kg)	2,8	2,64	2,7	3,23	4,37
Gübre Fiyatı (TL/kg) (DAP)	1,47	1,54	2,38	2,65	2,63
Mazot Fiyatı (TL/lt)	3,85	4,69	5,78	6,43	6,07
Tohumluk Fiyatı ¹ (TL/kg)	4,78	5,67	6,21	5,7	5,69
1 kg mercimek ile alınabilecek girdi miktarı (kg)					
Ürün/Gübre	1,56	1,36	0,82	0,89	1,32
Ürün + destek/Gübre	1,9	1,71	1,13	1,22	1,66
Ürün/Mazot	0,59	0,45	0,34	0,37	0,57
Ürün + destek/Mazot	0,73	0,56	0,47	0,5	0,72
Ürün/Tohum	0,48	0,37	0,32	0,41	0,61
Ürün + destek/Tohum	0,59	0,47	0,43	0,57	0,77

Mercimek fiyatında kırmızı mercimek, Tohumluk fiyatında ortalama mercimek fiyatları dikkate alınmıştır. Gübre ve tohum fiyatlarında BÜGEM verileri, mazot fiyatlarında TÜİK verileri dikkate alınmıştır.

4. GENEL DEĞERLENDİRME

Baklagiller, besin değerleri bakımından zengin olmasının yanı sıra samanının besleme değerinin yüksek olması nedeniyle hayvan beslemede yaygın olarak kullanılmaktadır. Ayrıca çevrecilik ve sürdürülebilir tarımın popülaritesinin arttığı günümüzde, yetiştirildikleri toprağa olumlu etkilerde bulunmalarıyla baklagillerin önemi daha da artmaktadır.

Dünya mercimek ekiminde Kanada, Hindistan ilk sırada yer almaktadır. Bu iki ülke üretimde de büyük paya sahiptir. En büyük üretici ve ithalatçı konumundaki Hindistan'da gümrük vergisi oranındaki indirimin uzatılması Hindistan iç pazarına olumsuz etkide bulunmuştur ve ilerleyen dönemler için üreticinin mercimek üretiminden uzaklaşması beklenmektedir. Bunun sonucunda ABD ve Kanada'dan yapılan ithalatın artması beklenmektedir.

Dünya genelinde görülen COVID-19 pandemisi tüketici alışkanlıklarını etkilemiş uzun süre muhafaza edilebilen ürünlere ve konserveye eğilim arttırdığı için mercimek tüketiminde de artış yaşanmıştır. Ayrıca bu süreçte yaşanan belirsizlikler nedeniyle iç piyasada fiyat dalgalanmalarının önüne geçmek, sanayinin hammadde ihtiyacının düzenli karşılanması için 05 Kasım 2020 tarihinde yayımlanan karar ile mercimekte uygulanan %19,3'lük gümrük vergisi %9'a indirilmiştir.

Türkiye 2019/20 üretim döneminde kırmızı mercimek ekim alanları bir önceki yıla göre %0,1 oranında azalarak 242 bin 700 da alanda, yeşil mercimek üretimi ise %15,9 oranında artarak 39 bin 600 da alanda gerçekleşmiştir. Aynı üretim döneminde kırmızı mercimek üretimi 310 bin ton ile aynı kalırken, yeşil mercimek üretimi %1,5 oranında artarak 43 bin 600 ton olarak gerçekleşmiştir. 2020 yılı mercimek ihracatı bir önceki yıla göre %24 oranında artarak 316 bin 600 ton olarak gerçekleşmiştir, ithalat ise %44 oranında artarak 489 bin ton olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye'de baklagil ekim alanlarında ciddi bir düşüş söz konusudur. Üretim ve ihracat azalırken, özellikle kırmızı mercimek ithalatında hızlı bir artış meydana gelmiştir. Özellikle kuru tarım alanlarındaki ekim nöbetlerinde kışlık mercimek, tarlayı erken terk etme ve uygun bir toprak bırakma özellikleri ile vazgeçilmez bir bitkidir. Son yıllarda özellikle ekonomik nedenlerden dolayı mercimek ekim alanlarının azalması ile üretimde azalmalar yaşanmıştır. Üretimin artırılması için ekim nöbeti uygulaması yaygınlaştırılmaktadır. Ayrıca mercimek üretimini arttırmaya yönelik proje ile 2019/20 üretim döneminde atıl arazilerin tarımsal üretime kazandırılması ve ilave üretim alanları kazanmak amacıyla 5 pilot ilde tohumluğun %75'i hibe olarak dağıtılmıştır. Nadas alanlarının değerlendirilmesi projesi 2020/21 üretim sezonu içinde devam etmektedir.

EK TABLOLAR

Ek Tablo 1. Ülkelere göre dünya mercimek ekim alanı (ha)

Ülkeler	2015	2016	2017	2018	2019
Kanada	1630,0	2221,0	1773,8	1499,4	1488,6
Hindistan	1469,0	1276,0	1461,1	1549,2	1362,7
Avustralya	224,9	275,6	418,5	400,1	360,1
Amerika Birleşik Devletleri	192,6	366,2	413,6	290,6	174,4
Nepal	204,5	205,9	207,0	198,6	208,8
Türkiye	223,8	246,3	292,5	259,4	281,7
Kazakistan	38,0	104,0	330,5	294,6	101,9
Bangladeş	145,5	154,5	154,7	156,0	142,4
İran (İslam Cumhuriyeti)	131,7	131,5	131,0	135,3	135,0
Rusya Federasyonu	31,5	61,0	163,5	247,9	129,8
Suriye Arap Cumhuriyeti	111,0	111,0	134,9	125,2	113,6
Etiyopya	100,7	113,7	119,0	99,8	87,4
Çin	60,0	65,4	67,8	67,8	65,9
Fas	45,5	9,6	42,8	39,8	40,2
İspanya	30,5	26,4	36,5		
Cezayir	6,3	8,8	19,0	26,0	29,5
Arjantin	26,0	19,0	15,6	13,4	11,8
Pakistan	17,7	17,9	14,6	13,6	12,9
Fransa	16,4	17,6	31,0		
Ukrayna	0,3	1,5	8,3	24,5	7,3
Meksika	8,2	2,8	8,6	8,1	8,2
Yunanistan	6,6	9,6	12,3		
Kolombiya	4,8	5,2	5,4	5,7	5,9
Ekvador	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5
Peru	3,2	2,6	2,8	3,0	3,2
Tunus	0,7	6,0	2,7	2,0	2,0
İtalya	3,1	3,2	5,0		
Kenya	3,1	2,0	2,1	1,9	2,1
Bulgaristan	1,4	3,9	4,5		
Diğer	22,4	21,6	23,0	22,6	13,4
Toplam	4730,2	5493,2	5903,8	5487,7	4800,2

Kaynak: FAO (25.05.2021)

Ek Tablo 2. Ülkelere göre dünya mercimek üretim (ton)

Ülkeler	2015	2016	2017	2018	2019
Kanada	2540,5	3193,8	2558,5	2092,1	2166,9
Hindistan	1035,0	976,0	1223,9	1621,8	1227,8
Avustralya	181,6	680,5	542,8	359,3	533,8
Türkiye	360,0	365,0	430,0	353,0	353,6
Nepal	227,5	253,0	254,3	249,5	251,2
Amerika Birleşik Devletleri	239,3	580,3	339,4	381,4	244,4
Bangladeş	167,3	158,2	168,8	176,6	175,4
Çin	143,0	155,2	171,9	172,2	164,2
Etiyopya	147,6	166,3	175,1	140,8	119,3
Rusya Federasyonu	25,4	65,2	197,9	194,7	116,6
Suriye Arap Cumhuriyeti	98,7	113,5	137,9	73,7	100,7
Kazakistan	41,1	139,7	313,2	253,6	75,4
İran (İslam Cumhuriyeti)	77,8	82,6	78,3	70,5	70,7
Fas	50,0	2,0	28,2	31,7	37,1
Cezayir	4,9	10,1	19,1	29,7	26,5
Arjantin	34,0	22,0	20,0	18,6	16,3
Meksika	4,3	2,1	8,9	9,0	9,5
Ukrayna	0,9	2,8	11,5	19,6	8,0
Yemen	7,8	7,3	7,3	7,1	7,1
Pakistan	8,9	7,8	6,7	6,4	6,0
Ekvador	2,8	2,8	2,9	3,0	3,0
Peru	3,0	2,3	2,5	2,7	2,9
Yeni Zelanda	1,9	2,0	2,0	2,0	2,1
Kolombiya	1,4	1,5	1,5	1,6	1,7
Kenya	2,4	1,6	1,7	1,5	1,6
Lübnan	0,9	0,9	2,2	2,2	1,6
Şili	0,4	0,8	1,2	1,8	1,4
Filistin	1,5	1,1	1,2	1,3	1,4
Tunus	0,8	2,7	1,4	1,1	1,1
Mısır	1,3	1,6	2,4	1,6	1,1
Azerbaycan	1,3	1,1	1,9	1,2	1,0
Tacikistan	1,0	1,0	0,9	1,1	1,0
Diğer	56,4	879,7	92,8	4,3	3,8
Genel Toplam	5470,8	7882,5	6808,1	6286,7	5734,2

Kaynak: FAO (25.05.2021)

Ek Tablo 3. Ülkelere göre dünya mercimek ithalat miktarı (ton)

Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020
Hindistan	753,6	1122,9	217,1	822,4	1061,3
Türkiye	337,5	371,4	355,3	401,2	629,5
Bangladeş	328,2	288,2	380,9	490,4	
Birleşik Arap Emirlikleri	183,6	273,7	194,2	268,1	318,2
Pakistan	113,1	145,6	83,7	123,7	193,8
Sri Lanka	131,0	165,9	165,9	169,7	193,4
Sudan	41,3	61,0	61,9	80,6	136,3
Etiyopya	1,0	5,3	0,5	47,4	128,9
Kolombiya	58,7	82,6	69,1	81,1	108,1
Kanada	71,8	57,1	19,5	83,2	104,9
Nepal	27,6	56,3	45,6	49,5	91,0
Mısır	105,4		181,2		85,5
Fas	19,5	45,5	49,2	33,7	85,2
Peru	35,3	55,6	47,3	55,6	81,6
Amerika Birleşik Devletleri	40,2	56,3	75,3	68,3	71,8
Cezayir	58,5	90,5	72,8	75,4	69,5
Suriye Arap Cumhuriyeti	13,8	17,0	58,4	58,3	68,3
Irak	51,0	64,8	62,9	100,1	65,7
İtalya	40,5	49,4	46,4	40,7	62,1
İspanya	67,2	74,7	46,8	48,5	58,9
Suudi Arabistan	47,0	53,1	55,6	56,5	58,3
Şili	13,7	21,5	19,5	15,9	49,0
Almanya	34,3	36,4	36,4	32,8	43,5
Birleşik Krallık	21,6	26,5	27,6	28,6	41,2
Fransa	27,9	29,1	34,2	24,2	29,1
Ekvador	18,7	22,0	22,0	19,8	29,0
Meksika	39,4	83,5	166,8	54,7	27,7
Kırgızistan	0,3	0,4	0,9	13,8	25,8
Lübnan	11,4	14,7	12,2	14,2	25,2
Belçika	12,7	13,9	15,1	14,7	21,9
Brezilya	13,2	12,5	15,0	14,5	21,2
Cibuti	0,2	2,4	0,6	17,5	20,2
Çin	1,5	3,9	13,1	18,5	19,3
Hollanda	9,8	11,4	10,0	12,8	14,0
Yunanistan	10,0	14,7	11,0	10,2	13,4
Diğer	281,0	391,1	435,3	822,4	769,3
Dünya	3021,5	3821,0	3109,4	822,4	4822,0

Kaynak: Trademap (25.05.2021)

Ek Tablo 4. Ülkelere göre dünya mercimek ihracatı (ton)

Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020
Kanada	2053,7	1641,4	1644,2	2116,9	3125,1
Avustralya	283,5	902,9	429,4	515,3	706,3
Türkiye	243,8	263,9	298,5	308,6	406,2
Amerika Birleşik Devletleri	299,2	277,4	133,9	262,4	329,2
Birleşik Arap Emirlikleri	99,5	155,7	151,3	209,8	109,6
Kazakistan	59,4	99,3	171,2	181,8	68,6
Rusya Federasyonu	17,6	62,8	77,9	150,6	55,8
Hindistan	20,4	9,5	15,5	17,3	18,1
Belçika	10,7	10,6	13,2	12,9	17,0
Suriye Arap Cumhuriyeti	17,8	26,1	17,8		16,0
Sri Lanka	19,9	12,0	2,5	2,8	15,4
Çin	17,2	10,1	8,1	7,2	9,3
Ukrayna	1,0	1,8	7,7	13,4	8,8
Mısır	11,4	4,7	21,0	17,4	8,5
İspanya	6,5	10,4	5,0	3,3	8,1
Kırgızistan	0,0	0,0	0,7	6,6	7,2
Hollanda	4,6	5,5	4,9	4,7	6,6
Afganistan	0,0	2,0	1,5	3,0	6,2
Almanya	4,4	5,4	5,1	6,1	5,9
Fransa	5,0	5,8	5,7	5,9	5,8
Myanmar	0,1	0,4	0,1	0,2	3,7
İtalya	2,2	2,7	2,7	2,9	3,4
Çek Cumhuriyeti	1,4	1,9	2,3	2,4	2,7
Tanzanya, Birleşik Cumhuriyeti	0,0	0,1	0,0	0,2	2,1
Tunus	0,0	0,1	0,0	0,0	1,8
Slovakya	1,1	1,0	0,9	0,8	1,7
Portekiz	3,1	2,6	2,3	1,4	1,5
İsrail					1,4
Estonya	0,8	0,9	1,3	1,0	1,3
Kolombiya	0,1	0,3	0,7	0,2	1,3
Polonya	0,2	0,3	0,7	0,8	1,3
Güney Afrika	0,3	0,4	0,2	0,4	1,2
Yunanistan	0,8	2,5	1,3	1,0	1,2
Bulgaristan	0,6	0,8	1,1	0,9	1,0
Diğer	26,2	51,7	130,0	31,7	9,3
Dünya	3212,5	3573,1	3158,8	3889,7	4968,3

Kaynak: Trademap (25.05.2021)

Ek Tablo 5. Dünya ülkeler verim (kg/da)

Ülkeler	2015	2016	2017	2018	2019
Yeni Zelanda	252,2	258,4	262,8	266,8	271,0
Çin	238,3	237,2	253,6	254,1	249,2
Mısır	204,3	206,4	225,7	241,6	236,3
Tacikistan	162,2	156,1	142,8	181,6	191,8
Filistin	137,1	142,7	147,8	161,1	171,4
Azerbaycan	175,2	150,9	135,3	163,9	164,1
Avustralya	80,8	246,9	129,7	89,8	148,2
Kanada	155,9	143,8	144,2	139,5	145,6
Amerika Birleşik Devletleri	124,2	158,5	82,1	131,3	140,1
Arjantin	130,8	115,8	128,2	138,8	137,6
Lübnan	129,3	95,6	176,6	143,0	136,7
Etiyopya	146,6	146,3	147,1	141,2	136,5
Kuzey Makedonya	81,0	131,0	111,6	132,1	132,4
Türkiye	160,9	148,2	147,0	136,1	125,5
Irak	0,0	75,0	100,0	100,0	125,0
Bangladeş	115,0	102,4	109,1	113,3	123,2
Nepal	111,3	122,9	122,9	125,6	120,3
Meksika	52,7	74,8	104,5	110,9	115,4
Ukrayna	293,3	187,3	138,6	80,1	110,1
Ermenistan	255,0	200,0	121,5	126,9	101,6
Özbekistan	91,7	93,3	98,1	97,7	98,3
Peru	93,7	88,3	89,1	90,6	93,1
Fas	109,9	20,9	65,7	79,8	92,3
Hindistan	70,5	76,5	83,8	104,7	90,1
Cezayir	78,1	114,9	100,6	114,3	89,9

Kaynak: FAO (25.05.2021)

Ek Tablo 6. İllere göre Türkiye kırmızı mercimek ekim alanları (da)

İller	2016	2017	2018	2019	2020
Şanlıurfa	1059032	1120617	929902	949719	806000
Diyarbakır	542817	757520	681222	632193	536544
Mardin	308290	304490	302176	277020	175855
Batman	133900	141031	133250	152211	142855
Şırnak	13585	26376	30769	39482	116358
Siirt	63078	75738	73388	69618	87532
Gaziantep	72755	72840	75040	68140	51991
Konya	14536	19052	31719	65457	40096
Kilis	35777	38406	37256	33897	34997
Ankara	1572	19315	16012	29267	19341
Yozgat	140	7773	39581	50353	13851
Adıyaman	49880	30202	11963	6107	13360
Manisa	24350	20600	14420	14400	12700
Nevşehir	2000	6500	8889	8955	11150
Elazığ	2231	4256	6486	8226	9309
Isparta	5680	5640	5630	5640	5356
Kahramanmaraş	3690	12891	2835	2910	4651
Kırşehir	2500	10759	12534	3769	4305
Ağrı	8000	8000	8050	2275	3820
Malatya	2570	2436	2625	2534	2145
Tunceli	3500	3500	3500	3400	2000
Sivas	10		100	44	1282
Karaman	950	1050	1040	1020	932
Kırıkkale	600	2580	750	600	520
Gümüşhane					320
Burdur			10	9	211
Kayseri					200
Hatay					154
Bursa	300	290	259	150	135
Eskişehir	10	10		245	70
Muş	2726	1052	831	65	70
Erzincan					60
Kütahya	32	32	25	30	30
Bingöl	32	25	260	25	15
Çorum	200	200	100		
Toplam	2354743	2693181	2430652	2427761	2098215

Kaynak: TÜİK (25.05.2021)

Ek Tablo 7. İllere göre Türkiye yeşil mercimek üretim alanları (da)

İller	2016	2017	2018	2019	2020
Yozgat	35388	88374	105988	163734	155511
Konya	11565	23189	101521	104824	93611
Kırşehir	11568	18888	26467	39589	41217
Çorum	31963	30492	33141	25211	26362
Ankara	14280	12368	18589	14461	15558
Manisa	12353	12353	10168	8050	7532
Isparta	6960	6945	6876	6719	6570
Uşak	7030	9362	9377	6915	5444
Bayburt	902	966	2298	4156	4155
Denizli	3246	3041	4017	3600	2620
Kayseri	1245	1350	1350	1367	2327
Tokat	2789	3365	2639	2681	2120
Sivas	585	630	620	703	1729
Kırıkkale	1760	1598	1332	1250	1670
Hatay	840	1287	1423	324	1533
Kütahya	1624	1487	1296	1110	1479
Afyonkarahisar	6559	5657	4756	3918	1213
Amasya	945	1155	1323	1188	1202
Ağrı	7521	2343	2429	1144	1139
Nevşehir	1244	1229	816	572	1032
Eskişehir	939	780	1262	1215	810
Balıkesir	855	645	595	610	545
Aksaray	1600	1300	1203	650	530
Mersin	290	270	249	242	329
Toplam	167617	232201	341625	396116	378443

Kaynak: TÜİK (25.05.2021)

Ek Tablo 8. İllere göre Türkiye kırmızı mercimek üretimi (ton)

İller	2016	2017	2018	2019	2020
Şanlıurfa	96086	127029	72053	91287	104010
Diyarbakır	123048	148253	125216	102977	97461
Mardin	59924	51134	41712	40396	31230
Batman	28355	25842	26625	26576	28001
Şırnak	2530	3492	4415	5465	22396
Siirt	10214	10251	2550	8933	14725
Gaziantep	2334	10037	11638	9358	7567
Konya	2501	2413	3307	6832	6120
Kilis	1708	3628	3753	3892	4355
Ankara	205	2374	1732	3104	2075
Adıyaman	9951	5245	2318	1023	2051
Nevşehir	286	810	1207	1092	1450
Yozgat	20	1292	6578	4001	1261
Manisa	2778	1970	1430	1351	1207
Elazığ	259	471	755	956	1139
Isparta	1100	890	928	923	855
Kahramanmaraş	875	1257	324	299	692
Kırşehir	386	1305	1428	405	515
Ağrı	915	875	958	261	431
Tunceli	520	487	365	383	220
Malatya	288	194	241	247	215
Toplam	345000	400000	310000	310000	328418

Kaynak: TÜİK (25.05.2021)

Ek Tablo 9. İllere göre Türkiye yeşil mercimek üretimi (ton)

İller	2016	2017	2018	2019	2020
Yozgat	4342	11683	13989	17250	16953
Konya	1469	3728	13261	10910	9764
Kırşehir	1253	2200	3052	4937	5298
Çorum	3946	3725	4374	3332	3304
Ankara	1491	1403	2043	1728	1930
Isparta	971	1020	928	912	894
Manisa	1192	1293	917	773	744
Uşak	798	1110	1023	700	560
Bayburt	79	115	226	439	374
Kayseri	155	176	161	164	275
Denizli	409	391	448	413	266
Tokat	411	522	361	353	256
Hatay	70	142	144	51	234
Sivas	62	68	60	65	176
Ağrı	1026	318	336	150	169
Kırıkkale	214	223	172	153	165
Amasya	132	172	182	164	159
Kütahya	169	162	135	111	149
Afyonkarahisar	775	680	551	477	140
Nevşehir	149	138	83	56	107
Balıkesir	118	88	77	73	65
Eskişehir	93	75	104	102	59
Aksaray	148	159	132	66	51
Mersin	33	33	29	28	39
Çankırı	102	67	39	40	38
Toplam	20000	30000	43000	43631	42397

Kaynak: TÜİK (28.05.2021)

Ek Tablo 10. İllere göre Türkiye kırmızı mercimek verimi (kg/da)

İller	2016	2017	2018	2019	2020
Batman	212	183	200	175	196
Şırnak	186	132	143	139	192
Diyarbakır	227	196	184	163	182
Mardin	194	168	138	146	178
Kayseri	-	-	-	-	175
Siirt	162	135	132	128	168
Isparta	194	158	165	164	160
Adıyaman	199	174	194	168	154
Konya	172	131	113	105	153
Kahramanmaraş	237	98	114	103	149
Gaziantep	47	138	155	137	146
Muş	166	145	153	138	143
Hatay	-	-	-	-	136
Erzincan	-	-	-	-	133
Nevşehir	143	125	136	122	130
Şanlıurfa	94	113	89	96	129
Kilis	48	94	101	115	124
Elazığ	116	111	117	116	122
Kırşehir	154	121	114	107	120
Bursa	117	97	108	93	119
Gümüşhane	-	-	-	-	116
Eskişehir	100	100	-	69	114
Ağrı	114	109	119	115	113
Tunceli	149	139	104	113	110
Sivas	100	-	140	114	109
Ankara	130	123	108	106	107
Türkiye ort	150	149	138	128	157

Kaynak: TÜİK (28.05.2021)

Ek Tablo 11. İllere göre Türkiye yeşil mercimek verimi (kg/da)

İller	2016	2017	2018	2019	2020
Muğla	-	-	-	-	265
Kırklareli	133	133	-	-	250
Kars	157	128	125	128	203
Antalya	200	200	-	200	200
Hatay	83	110	101	157	153
Ordu	150	175	150	150	150
Ağrı	138	147	141	135	148
Tekirdağ	159	163	141	141	148
Amasya	140	149	138	138	136
Isparta	140	147	135	136	136
Gaziantep	173	133	145	145	132
Karaman	136	152	131	131	130
Kırşehir	108	116	115	125	129
Çorum	123	122	132	132	125
Ankara	104	113	110	119	124
Bursa	151	63	125	104	124
Mersin	114	122	117	117	121
Tokat	147	155	138	132	121
Balıkesir	138	136	129	120	119
Çankırı	147	121	118	130	119
Kayseri	124	130	119	120	118
Gümüşhane	-	-	-	-	117
Afyonkarahisar	118	120	116	122	115
Niğde	75	106	102	111	114
Yozgat	123	132	132	109	109
Bilecik	132	122	114	111	108
Malatya	112	105	94	114	108
Konya	135	161	131	104	104
Nevşehir	120	112	102	98	104
Uşak	114	119	109	101	103
Denizli	126	129	112	115	102
Sivas	106	108	97	92	102
Kütahya	105	109	104	100	101
Kahramanmaraş	100	100	120	120	100
Kırıkkale	122	140	129	129	99
Manisa	96	105	93	96	99
Aksaray	93	122	110	102	96
Bayburt	88	119	98	106	90
Erzurum	154	71	75	85	89
Türkiye Ort.	120	129	126	112	112

Kaynak: TÜİK (25.05.2021)

Ek Tablo 12. Ülkelere göre kırmızı mercimek ithalatı (ton)

Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020
Kanada	293675,7	196843,4	203431,0	181213,3	416746,0
Kazakistan	7197,4	60917,9	99020,9	101378,9	53102,6
Rusya Federasyonu	3067,0	14700,8	13058,1	4868,2	13268,6
Avustralya	5797,1	59872,5	8670,1	6705,3	9761,9
Suriye	2575,2	10088,5	4702,0	9961,3	8481,7
Ukrayna	0,0	0,0	1276,1	7421,3	1620,0
Irak	0,0	189,0	0,0	0,0	697,3
Fas	0,0	0,0	0,0	0,0	138,0
Almanya	24,0	94,4	0,0	0,0	68,0
İtalya	24,0	24,0	0,0	64,2	24,0
Singapur	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1
ABD	211,9	0,0	481,3	226,0	0,0
Diğer	910,1	24,2	1223,8	0,0	0,0
Toplam	313482,4	342754,6	331863,3	311838,5	503908,2

Kaynak: TÜİK (25.05.2021)

Ek Tablo 13. Ülkelere göre kırmızı mercimek ihracatı (ton)

Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020
Sudan	43480,0	37362,7	57082,3	37562,1	64348,7
Irak	47410,8	57924,2	52286,6	64860,8	58834,0
Mısır	28759,0	40325,9	57073,3	23257,5	20699,6
Cibuti	0,5	0,3	0,3	3361,2	16952,4
Almanya	10080,9	10829,8	9983,5	10506,0	16335,5
Birleşik Krallık	7138,2	5424,7	7375,2	7626,9	11444,6
Suudi Arabistan	11281,1	13385,9	13540,1	6283,7	11344,4
Eritre	8200,0	3500,0	3500,0	7000,0	10850,0
Cezayir	1932,5	4213,2	3996,0	7677,3	9498,0
İtalya	3766,6	6385,9	5533,9	6419,8	8564,5
İsrail	5413,4	5749,7	4008,2	4997,0	7363,0
Hollanda	3103,3	4892,8	4542,3	4702,2	5595,8
Kuveyt	3822,1	3843,9	3383,4	3719,8	5448,6
ABD	1942,0	2854,6	2253,0	2279,7	4777,1
Lübnan	5135,4	3971,9	3411,5	2649,4	4717,4
Bangladeş	7011,0	100,0	66,1	0,0	4620,5
Ürdün	4444,8	4560,0	6830,7	2012,6	4530,0
Katar	200,2	3095,8	5163,1	3148,7	4368,2
Suriye	12269,0	10618,8	9235,9	3392,2	4152,7
Hindistan	3761,8	8315,0	528,0	2939,0	4067,3
Fransa	2278,8	2186,5	2360,2	3001,5	3570,8
Malezya	2706,7	3137,6	3659,5	2032,5	3441,2
Belçika	2851,7	1910,3	1597,5	1574,9	3249,2
Çin	47,2	95,7	1788,4	3768,3	3193,3
Nepal	0,0	0,0	125,0	917,0	2463,0
Azerbaycan	3977,5	3168,7	1374,4	477,4	2334,8
Kenya	250,0	1117,1	928,2	2088,0	2328,6
Mersin Serbest Bölgesi	2541,0	1753,5	672,8	552,3	2238,4
Polonya	543,9	685,0	1093,0	1192,9	1915,0
Somali	0,6	4,6	10,3	542,5	1588,4
Ukrayna	221,5	446,5	554,7	887,2	1519,7
Diğer	15488,8	18030,2	26264,6	16521,0	17686,3
Toplam	240060,3	259890,8	290222,0	237951,1	324040,9

Kaynak: TÜİK (25.05.2021)

Ek Tablo 14. Ülkelere göre yeşil mercimek ithalatı (ton)

Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020
Kanada	293675,7	196843,4	203431,0	181213,3	416746,0
Kazakistan	7197,4	60917,9	99020,9	101378,9	53102,6
Rusya Federasyonu	3067,0	14700,8	13058,1	4868,2	13268,6
Avustralya	5797,1	59872,5	8670,1	6705,3	9761,9
Suriye	2575,2	10088,5	4702,0	9961,3	8481,7
Ukrayna	0,0	0,0	1276,1	7421,3	1620,0
Irak	0,0	189,0	0,0	0,0	697,3
Fas	0,0	0,0	0,0	0,0	138,0
Almanya	24,0	94,4	0,0	0,0	68,0
İtalya	24,0	24,0	0,0	64,2	24,0
Singapur	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1
ABD	211,9	0,0	481,3	226,0	0,0
Diğer	910,1	24,2	1223,8	0,0	0,0
Toplam	313482,4	342754,6	331863,3	311838,5	503908,2

Kaynak: TÜİK (25.05.2021)

Ek Tablo 15. Ülkelere göre yeşil mercimek ihracatı (ton)

Ülkeler	2016	2017	2018	2019	2020
ABD	713,0	492,2	821,0	988,8	925,7
Afganistan	342,9	192,8	439,8	445,7	684,1
Almanya	188,8	39,5	306,6	410,7	402,3
Arnavutluk	165,5	138,3	79,5	173,6	291,2
Avustralya	154,0	181,8	159,5	184,0	258,1
Avusturya	8,9	11,4	43,3	70,1	138,3
Azerbaycan	15,0	24,0	69,0	91,0	96,6
BAE	40,4	11,8	170,6	207,8	89,8
Bahreyn	4,5	5,7	48,4	160,8	78,4
Belçika	183,0	47,0	70,5	65,0	74,0
Birleşik Krallık	54,3	13,7	55,3	58,2	68,3
Bosna-Hersek	3,5	7,7	32,5	44,6	59,0
Bulgaristan	3,9	4,6	14,6	22,7	55,1
Burkina Faso	2,0	0,1	75,0	0,2	52,3
Bursa Serbest Bölgesi	0,0	0,0	0,0	0,0	48,0
Cezayir	26,1	19,6	8,8	19,4	47,7
Cibuti	3,8	5,3	13,9	42,1	34,1
Çad	1,0	0,0	0,0	6,1	33,2
Çekya	51,1	29,6	42,4	59,2	32,5
Çin	8,5	14,2	170,3	59,4	26,9
Danimarka	0,0	0,0	357,0	0,1	25,0
Ege Serbest Bölgesi	0,0	3,7	264,8	86,4	19,9
Ekvator Ginesi	13,2	7,1	11,2	10,5	17,1
Endonezya	9,0	4,4	26,6	35,4	15,7
Estonya	15,6	18,8	0,7	1,1	14,4
Etiyopya	7,1	16,3	14,5	15,1	12,5
Filipinler	6,2	0,0	0,0	1,0	11,0
Diğer	100,6	125,9	336,2	1785,4	92,7
Toplam	2121,7	1415,5	3631,8	5044,4	3704,0

Kaynak: TÜİK (25.05.2021)

KAYNAKLAR

Anonim, 2017 <http://www.millermagazine.com/dunya-kuru-fasulye-nohut-pazari/.html>

Adak, M. S., Güler, M., Kayan, N., 2009. Yemelik Baklagillerin Üretimini Artırma Olanakları, http://www.zmo.org.tr/resimler/ekler/1f860e3b7f548ab_ek.pdf (Erişim Tarihi: 30.05.2018)

FAO, 2021. Food and Agriculture Organization of The United Nations Statistics Division <Http://Faostat.Fao.Org>. (Erişim Tarihi 25.05.2021)

Kaya, F., 2010. Ülkemizde Yetiştirilen Bazı Mercimek Çeşitlerinin Bileşimlerinin Belirlenmesi. Ç.Ü. Ziraat Fakültesi. Yüksek Lisans Tezi. Adana. 59s.

Kün, E., Çiftçi, C., Y., Birsin, M., Ülger, A., C., Karahan, S., Zencirci, N., Öktem, A., Güler, M., YILMAZ, N., ATAK, M., 2004. Tahıl ve Yemelik Dane Baklagiller Üretimi. http://www.zmo.org.tr/resimler/ekler/11a7a84d3d5ce4d_ek.pdf?tipi=14&sube= (Erişim Tarihi: 20.05.2018)

Uzunöz, M., 2009. Türkiye’de Baklagil Ürünlerinde İç Ticaret Hadleri. Gazi Osman Paşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, Tokat, 26(1): 29-37.

UBK, 2014 Ulusal Baklagil Konseyi, Baklagil Raporu www.ubk.org.tr

Trade Map, 2021. <https://www.trademap.org/> (Erişim Tarihi 25.05.2021)

TÜİK, 2021. Türkiye İstatistik Kurumu, <http://www.tuik.gov.tr>.(Erişim Tarihi:30.07.2021)